

Ichọ Mma dika Ngosiputa Ntozuoke Umụagboghọ maka Alụmndi n'ala Igbo

Onyinye Anne Nwankwo, Ph.D.

Department Of Languages/Linguistics/Literary Studies

Federal University Ndufu-Alike Ikwo

Ebonyi State.

annegerald2001@gmail.com +2347065603751

Nwaoke, Emmanuel Emeka ²

National Institute for Nigerian Languages Aba,

Abia State, Nigeria

nwaokebest@gmail.com +2348061109362

Umịedemede

Tupu nwaanyị alụọ di, o kwesiri ịdị nkwadobe maka ihe ịmà aka dị n'alụmndi na nwunye. Ọ bụ ọnọdụ a mere ndị ọchọcha jiri bagide nchọcha a iji kọwaputa ụdịdị ichọ mma dị iche iche, uru na ọghom dị na nke ọbụla nakwa ụzọ ichọ mma si akwalite obibi ndụ ndị mmadụ ọ kachasi umụagboghọ ndị tozuworo ihe e ji nwaanyị eme. Nchọcha a bụ nke ga-akpolite agurụ ichọ mma ọdịnaala Igbo dika otu ụzọ e si akwalite omenaala Igbo; a gbasoro usoro nchọcha ndizima ebe e weere atụtụ nchọcha agburu dika ebe mgbakwasa ukwụ. Njirime nchọcha a bụ umụada Igbo ndị na-agụ akwụkwọ na Mahadum Alex Ekwueme nke Ndufu-Alike Ikwo na Steeti Ebonyi. Nchọcha a chọputara na ọchịchọ mma malitere n'oge gboo. Njiachomma ndị gboo na-eme ka ahụ gbasie mmadụ ike, akwọ mụmụrụ ma dị ọgọ na anya. Ha gụnyere: nzu, odo, ọkpaliko, uhie, uli na ihe ndị ọzọ a na-enweta n'osisi na ala nakwa ejiji dị iche iche. Njiachomma ndị agba ọhụrụ bụ ndị sitere n'aka ndịọcha; e jikwa ọtụtụ ihe emeputa ha ebe ọtụtụ n'ime ha na-ebute ọnya álāālā na ọrịa dị iche iche. Nchọcha a chọputakwara na umụ nwoke na-achọkwa mma n'ụdị nke ha mana ndị tara isi ya bụ umụ nwaanyị, ọ kachasi umụagboghọ. Oke ntecha na-emechu nwaanyị ihu ọ kachasi ebe ndị na-etorubeghi nọ. Ichọ mma dị mkpa n'ezinaulọ ọbụla n'ihu na ọ na-akwalite mmekọrịta di na nwunye ma si ụzọ ahụ kwalite obibi ndụ ha. A na-emepe obodo site n'ichọ ya mma. Ndị ọchọcha tūrụ aro na ọ ga-adị mma ma a kwalite ngwaa njiachomma Igbo site n'igba ha na mkpọ ma mee ka ọ dị mfe iji gaa njem; site otu ahụ kwalite akunauba, azumahia na omenaala Igbo.

Ọkpurukpụ okwu: Ichọ mma, umụagboghọ, alụmndi, nchọcha agburu

Mkpelite

Ichọ mma bụ ihe malitere kemgbe gboo. Ọ bụkwa otu ụzọ nke na-eziputa nkwenye, omenaala na ebe onye si pụta. N'ala Igbo, ichọ mma bụ ụzọ ndị mmadụ si akwado onwe ha iji dị mma pụrụ iche n'ihu/anya ndị ọzọ. Ọ bụkwazị agurụ ime obi nke nwere ike iwulite maọbụ wetuo mmụọ mmadụ mgbe ọ no n'etiti ndị ọgbọ ya n'ebute ichọ mma. Nkọwa a na-arụtụ aka na ichọ mma bụ nkwado mmadụ na-akwado onwe ya tupu ọ pụta n'ọgbọ. Nke a kpatara e nwere ike iji si na ichọ mma bụ mbọ nke kwesiri mkpachapụ anya. Onye ọ bụla dị ndụ tozuru etozu ichọ mma; mana a bịa n'ala Igbo, ichọ mma na-aputakarị ihe ebe umụ nwaanyị tumadị umụagboghọ nọ. Ọ bụrụ na

ndị ògbàrà òhụrụ bido icho mma odinaala Igbo, o ga-enyekwa aka ikwado omenaala Igbo ma mekwa ka ndi mba ozọ mata na Igbo nwekwara uzọ ha si eme nke a n'odinaala nke aka ha.

Ichọ mma n'etiti umuagboghọ Igbo bidoro mgbe e kere uwa, ya bu na o bu nwa nwa tote ya ahụ; kama usoro e si achọ mma na ihe ngosiputa ichọ mma na-aga n'agba agba nakwa n'ogbo ogbo. Ichọ mma nwaagboghọ na-agbakwasikari ukwu n'ejiji ndi ogbo nakwa gburugburu ebe ha bi. Ya mere, ichọ mma ndi oge gboo jiri diwaga iche na nke ndi ugbo a.

Otutu mmadu na-aghota ichọ mma dika naani ntecha ihu nakwa ikpa uri onu mana nke a abughi eziokwu. Ejiji na ntecha bucha usoro e ji achọ mma. Ya bu, na ichọ mma na ejiji na-agako nke na-ebute nwada Igbo (nwa agboghobia) ji adi uchu ma na-agbakwa mbo etu o nwere ike iji kwalite adimocha nke elu ahụ nakwa ime ahụ (isi, eze, onu, abụ, mbo aka na ukwu, akpukpo ahụ, n'ime ahụ nwaanyi) ya.

A ga-asị na ichọ mma bu ihe di okputorokpu. Mgbe gboo, ichọ mma bu ochicho obi ma buru mkpa ezinaulo ndi nwa ha tozuworo ilu di nakwa ezinaulo nke nwa ha nwoke zuworo ihe e ji nwoke eme. Ma taa, ichọ mma dzi ka egwuregwu "onye gbuwe achara, onye gbuwe". Nke a na-ebute nduhie na njehie ufodu umuaka ndi na-etolite etolite n'otutu obodo taa. O na-ebutezi tigbuo na zogbuo n'otutu ezinaulo, ogbaghara n'etiti nwanne na nwanne, nakwa echiche ojoo di iche iche n'obodo. Etu o sila di, ederede a abughi maka nkocha kama o bu mbo igosiputa usoro, uru na oghom di n'ichọ mma ndi gboo, ndi ugbo a nakwa otu o siri gbasata ntozuoke umuagboghọ maka alimdi na nkwalite omenaala Igbo.

Usoro Nchocha

Nchocha a bu nchocha agburu n'ihia na agburu obula nwere etu ha si achọ mma. Mattarelli, Bertolotti na Macril (2003) dere na nchocha agburu bu udiri nchocha ndizima nke na-eleru anya na omenaala, mmekorita na ihe ndi ozọ metutara obibi ndi ndi mmadu na omenaala ha. Hogan, Dolan na Donnelly (2009) kwenyere na nchocha agburu na-eleru anya obere maobu nke oma n'ihe ndi na-emetuta omenaala; ochocha maobu ndi nchocha na-eme nke a site n'imikpu onwe ya maobu onwe ha n'omenaala nakwa obibi ndi ndi obodo ahụ iji hu na e nwetara njiatule a turu anya nke oma. Okeke (2017) dere na nzikorita ozi bu uzọ mmadu na ibe ya si enwe mmekorita maobu ekerita oke echiche mana otutu akuku maobu alaka nzikorita ozi anaghi adabacha n'ihia nghotahie a na-ahuta n'etiti okwu/odee na onu maobu uguu maka ndiche agburu ha si na ya puta, ndiche ogo ha maobu etu ha si gudebe akwukwo. O gara n'ihu kwuo na amumamu nzikorita ozi na nchocha agburu na-eme ka akparamagwa di iche iche a na-ahuta n'obodo chawaputa site n'ileru anya na mmekorita na omenaala ndi. Nader (2011) dere na otutu ndi ochocha anaghi ahuta atutu nchocha agburu dika atutu nchocha kama ha na-ahụ ya dika usoro nchocha mana nke bu eziokwu bu na o bu atutu nke na-esi n'otutu uzọ, otutu echiche na amamihe esere njiatule ya site n'iji usoro di iche iche ndi nke ihe ndi na-achikwa ha bu otutu iwu nkwekorita na nke agba ochie. Ebe ichọ mma umuagboghọ na nkwardobe ha maka alimdi bu ihe malitere na gboo n'ala Igbo ma burukwa nke metutara omenaala, atutu a dabara nke oma na nchocha a.

Ichọ mma: Ihe E derela Gbasara Ya

Igbo si na o bu anya ka e ji ama oka chara acha. Ihe nwata ruru ogo ya abughi akpiri. O bu nke a mere Zaman (2005) jiri dee na ochicho mma abughi naani mmadu ka o na-emetuta n'ihia na na-achokwa obuladi obodo na ihe ndi ozọ di n'ime ya mma. Massoro (2016) kwuru na a bia n'obodo,

a na-egbutu osisi di iche iche nke mbunuche e ji eme ya bu ikwalite mmepe obodo; mgbe a na-emepe obodo, a na-achọ ya mma. Nka ochichọ mma malitere n'oge gboo, mgbe ndi mmadu na-ese ihe di iche iche n'ahụ maka nkwardobe emume maobu oriri di iche iche ndi metutara okpukperechi, agha, alimdi na emume ndi ozo di iche iche. A bja n'ala Afrika, agba maobu odidi akpukpoahụ nwaanyi na-adi mkpa nke ukwu n'ihu na umu nwoke na-enwe mmasi ilu umu nwaanyi ndi agba ahụ ha na-acha ocha kara ndi nke agba ahụ ha di oji. Ndi nwoke ahụ na-enwekwa mmasi ikwu ugwo isi garala onu mgbe nwunye ha na-acha ocha. Ihe o kwuru adabachaghị ka o si di n'ala Igbo n'ihu na Igbo kwenyere na o bu agwa bu mma opuriche nwoke obula na-achọ na nwaanyi. Guthrie (2008) kwuru na aguru idi ka ibe emeela ka umu nwaanyi nwee mmasi ebe ude di iche iche di ma sikwa n'otu aka ahụ na-akwalite akunauba ndi na-azu ahia njichomma. Mansor na Yaacob (2010) kwenyere na nke a bu ohere diiri ndi na-arụ ude agba ocha inweta ego n'agbanyeghi na ufodu ude ndi ahụ nwere ikikere ibute onya alala maobu otutu oria ndi ozo. Russell (2010) siriri na a bja n'obodo di iche iche, na a na-eji otutu ihe dika mmadu idi ogologo, girigiri na odidi ahụ mmadu ndi ozo eziputa udidi mma mmadu mara. Mana udi nkwa ahụ ndi ahụ agbanweela n'ụwa taata n'ihu na a na-agbanwerita agba ahụ mmadu, aji mbubuanya na ihe ndi ozo.

N'aka nke ozo, Taga (2012) dere na n'agbanyeghi na ndiche di n'etiti umu nwoke na umu nwaanyi banyere aguru ihe di mma; nchocha niile e merela banyere icho mma gbakwasara ukwu naani n'ochichọ mma umu nwaanyi n'ihu na ebe mgbadoukwu ndi nwoke na ndi nwaanyi abughi otu. Ichọ mma abughi naani ebe umu nwaanyi no ka o na-agbakwasị ukwu. O bu ya mere Buss na Schmitt (2011) jiri kwuo na alimdi na nwunye ezinaulo otu mkpue bu nke na-agawanye n'ihu ma o buru di na nwunye ndi letara onwe ha anya, nwee ihunanya na nkwanye ugwu ebe ibe ha no mana o buru na nwoke na nwaanyi anaghi eleta onwe ha maka aguru onye nke ha, o puru ime ka ezinaulo maobu alimdi ahụ dalaa azu. Gill, Henwood na McLean (2005) kwadoro nke a mgbe ha kwuru na icho mma na-emetutazikwa umu nwoke etu o si emetuta umu nwaanyi n'ihu na otutu umu nwoke na-enwe mmasi ibi ndu ndi ga-enyere ha aka idi ka ha di na ntrobja. Site na ntucha ndi ochocha ndi anyi tulere, o doro anya na mmadu o bula di ndu nwere mmasi idi mma n'anya ibe ya maka na ihe di mma na anya gbara akwukwo. Ozokwa, e nwere ngwa otute na ndi mgbakwunye di iche iche ndi e ji achọ mma iji kwalite odidi na obibi ndu ndi mmadu. Ndi mmadu na-achokwa gburugburu ha mma iji kwalite obibi ndu ha. Ya mere ihe niile banyere icho mma n'uche mmadu bu maka ahụ uto na nkwalite obibi ndu.

Njiachomma

O doro anya na mmadu niile no n'ụwa nwere etu ha si achọ mma mana o bu umu nwaanyi kacha achọ mma n'uzo putara ihe n'ihu odidi na udidi ngwa di iche iche ha ji akwalite mma ha. Ozokwa, n'agbanyeghi ebe nwaanyi si puta maobu okpukperechi ya, o ga-enweriri otu uzo maobu ozo o si achọ mma o kachasi mgbe a na-atu anya na o tozuola ihe e ji nwaanyi eme. Ngwa ndi ahụ ha ji achọ mma ka a mara dika njiachomma. Singh (2010) kwara njiachomma dika ngwa ndi e ji edobe ahụ mma, ndi e ji eme ahụ ka o di ocha ma ndi e ji akwalite mma anya ahụ mmadu. Claeysens (2009) dere na njiachomma ndi ahụ na-aputa ihe n'udi ihe ntehasi di iche iche dika udeahụ, udeisi, eterete onu na nke anya. O newkwara ike iputa n'udi ihe mgbakwunye dika mgbakwunye ntutu anyā. Bloch na Richins (1992) dere na njiachomma bu ihe ndi mmadu na-ete maobu gbakwunye n'ahụ iji nweta ezi mmekorita na uru mmekorita mmadu na ibe ya. Cash na Cash (1982) kwadoro ndi a ma kwuo na otu ihe kasi akpolite mmuo ndi mmadu icho mma bu mmadu inwe mmuo adighi mma nke onwe ya ma site etu ahụ wezuga enweghi nkwanye ugwu onwe. Anyi si etu a lee ya anya nke oma, anyi ga-ahuta na o bughi naani umu nwaanyi na-agba mbọ iwezuga enweghi nkwanye

ugwu onwe mana nke bu eziokwu bu na otutu umu nwoke achoghi ima mana nwaanyi niile choro ima. Beausoleil (1992) kwuru na umu nwaanyi nwere udidi njichomma di iche iche ha ji acho odidi mma di iche iche. Ha na-agbanwekwa ha n'ubochi di iche iche; otu ihe kacha akpolite mmuo ha igbanwe udidi njichomma ha bu n'ihia atumanya emereme maobu ihe ima aka ndi nke ha turu anya na ha ga-ezute n'ubochi ndi ahụ. Cash, Dawson, & Davis (1989) kwadoro nke a mgbe ha kwuru na njichomma di iche iche bu ndi a na-agbanwe n'onodu maobu ebe di iche iche n'ihia na ha na-eme ka umu nwaanyi nwee ahụ uto na nkwanye ugwu onwe n'ebe maobu onodu di iche iche. Nash, Fieldman, Hussey, Lévesque, na Pineau (2006) kwadoro nke ahụ ma kwenyekwa na o na-eme ka ihu umu nwaanyi maa mma. Ya mere, ngwaa njichomma bu ihe di iche iche ndi mmadu ji akwalite mma ihu ha, akpukpo ahụ nakwa obibi ndu ha na mmekorita ha na mmadu ibe ha. A bịa n'ala Igbo, e newekwara njichomma odinaala di iche iche dika uhie, odò na ùrì ndi na-arukwa udi oru ndi ahụ anyi ruturula aka na mgbago.

Ichọ Mma mgbe Gboo

Mgbe gboo, icho mma bu otu uzọ e si egosiputa na nwa nwaanyi etozuola ihe e ji nwaanyi eme n'ezinaulo. Ya bu na icho mma nwere ihe o na-arutu aka. O nwere ugwu puru iche ma na-egosiputa ihe iriba ama. Mgbe nke a na-eme, ezinaulo na-agba mbọ ikwadoro nwata nwaanyi a iso ndi ogbo ya ruo mgbede ma puo ahia. O na-abu ihe onu nye ezinaulo agbanyeghi na a na-emefuru ya ezigbo aku na uba.

Iru Mgbede dika oge Ochichọ Mma Umu Agboghobia

Igbo kwenyere na o na-abu a juchaa 'onye muru?' a juwazie 'onye na-alu?' Ichọ mma umuagboghọ ndi gboo na-agbadokari ukwu na nkwado alumalu. Iru mgbede bu usoro ozuzu nke nwata nwaanyi Igbo na-anata n'aka ndi nne nwaanyi no n'ezinaulo ebe a muru ya maka nkwadobe alumaalu. Nke a kpata na mgbe elu bu ala osa, icho mma bu otu uzọ nwata nwaanyi ji egosi ntoputa ya dika agboghobia. O na-ebido n'agbata afo iri na ise nakwa iri na asato. Ya bu, na icho mma abughi njo maobu okpukpere arusi dika ufodu mmadu na-eche, kama o bu otu uzọ ezinaulo ndi Igbo ji agwa ohanaze na nwa ha nwaanyi ezuola ihe e ji nwaanyi eme. N'ebe ndi muru nwagboghọ ahụ no, o na-abukari nkwado ihe nlere okaibe na mkpata aku. Ekwealor (2010) kwuru na 'iru mgbede bu otu n'ime mmemme ntoputa ndi Igbo na-emere umu ha ndi nwaanyi mgbe ha tozuru agboghobia ma ruokwa ogo ilu di ...o bukwaa oge e ji agba ya ume maka agwa oma o kpara dika nwaagboghọ'. Nkwa ya gosiri na o bu nwata nwaanyi omume ya buteere ezinaulo ya obiuto na-enweta udi nkwanyeugwu a. Ubesie (2010) dere na mgbe nwoke luru nwaanyi choro ka nwunye ya lota na o ga-apara mmara jee gwaa ndi ogo ya na ya choro ka nwunye ya lota bira biri na be ya. Nwaanyi ahụ na-enwe ohere iru mgbede na be di ya maobu be nna ya dika nkwekorita di ya na ndi be nna ya si di.

N'oge iru mgbede, otu n'ime ihe ndi a na-akuziri nwagboghọ bu etu o si akwado onwe ya maka idi mma n'anya, ya bu, icho mma nakwa nnabata ndi ogo; a na-ejikwa ohere ahụ choo ya mma meekwa ka o na-eto akpiri (Okafo & Ewelukwa, 2012). A na-eru mgbede site n' ikwusi nwata nwaanyi ahụ ime ihe ike obula n'ulo dika ikpata nku, iga ugbo na ichu mmiri ma kpobata ya n'etiti ndi nne nwaanyi ka ha kuziere ya usoro akparamagwa na nlekota ezinaulo. Di ka otu n'ime ihe a na-akuziri onye na-eru mgbede kwara na a na-achọ mma, a na-eji ngwa ndi puru iche choo mma di ogo igosi etu obi di onye ahụ. Ngwa njichomma ndi ahụ gunyere uhi, odò, tiro, nzu nakwa uli di iche iche. N'ala Igbo, ufodu n'ime ihe ndi a buchaa ogwu n'uzo nke ha. Otu e si tee nke o bua nwere ihe o na-akowaputa mana o di mkpa ikwa na ite uhie, odo na nzu, dika ngwa mma, na-

eme ahụ ka ọ na-akwọ mụrụmụrụ ma wezuga korokoro mgbe niile. Ubesie (2010) dere na mgbe gboo, nwaanyị na-eru mgbede na-ete mmanụ nri oge ụfọdụ n'ihị na ndị Igbo kwenyere na mmanụ nri na-eme ka ahụ mmadụ kwọọ mụrụmụrụ. Ụmụaka bi n'ogbe ahụ na-abiakwa enyere nwata nwaanyị ahụ aka igwe uli, odo na ihe ndị ọzọ. Ụmụ aka ndị ahụ na-etekwa ha n'ahụ nke ha tupu ha alaa.

Ọzọ dịka ibe ya bụkwa na mgbe a na-eru mgbede, e nwere ejiji dị iche iche ụmụagbọghọ ji akwalite mma ha. Ha bụ ihe ndị ahụ mmadụ nwere ike iyikwasị n'ahụ iji weputa ọdịichè na ọdịdị chi ya. Ihe ndị ahụ gụnyere jigida, nki nke e ji uri egbuo (tattooing), ntutu isi chichangolo, okpoo, nja, ọdụ nakwa ọgba (bracelets), ọgba aka (beads), atikpa (mpeteri na mbenukwu), olongbo nakwa ihe ndị ọzọ sokwa na-egosiputa ichọ mma.

A na-agba mbọ hụ na nwagbọghọ ahụ riri nri dị mma dịka nri ji na ofe dị mma nke e jiri azụ ọkpọ gbara agba na okporoko tee; nke a nwere ike bụrụ ofe nsala maọbụ ofe akwukwọ nri dị iche iche ọ kachasị ndị na-amasị ya. A na-enyekwa nwata nwaanyị ahụ mkpuru osisi dị iche iche ọ ga na-ata maọbụ siere ya akwukwọ nri dị iche iche nakwa nri ndị ọzọ. Ubesie (2010:33) dere na mgbe nwaagbọghọ nọ n'ọndu a choro ipu ahia ka obodo hụ ya, “Ọ ga-ewere odo, uhie na uri, choro onwe ya mma, were ihe olu a na-akpo akà yiri, gbara mgba aka ga-enye ya ebube, kee ụdị isi a na-akpo ojongo, maọbụ isi elu isi ekwulu dịka obodo dị iche iche si akpo ya na be ha.”

Mgbe nwagbọghọ a no n'ime ụlọ kwusiri ọrụ ugbo maọbụ ikpata nku, ahụ nwata nwaanyị a na-adị pòkòpòkò na-amuke amuke, ma na-etu akpiri. E dezie nwata dị etu a odo, uri maọbụ gbuo ya nki n'ahụ, ọ bụrụzie “ụwa bịa lere”. Ahụ dị etu a na-atụ nwa nwoke ọbụla n'anya ma na-etu nwoke ọbụla zuru ihe e ji nwoke eme akpiri ma kwanye ya n'ime ngwangwa kpebie ikụ aka n'uzo nna nwata dị etu a n'enweghi obi abụọ maọbụ iwe (ma ọ bụrụ na e jighi mpụ mara ezinaulo di otu a) kama ọ na-eji ndidi na olileanya bido meewa akụ n'isi nwaanyị ahụ. Ụfọdụ usoro ndi a adighizi na ndu ndi ugbo a. Ya mere nchocha a ji burukwa uzo e si akpolite mmuo ndi ugbua ka ha mata na omenaala Igbo akwadoghi okoro erughi eru wara ogodo maka na ọ bụ anya ka e ji ama oka kara aka.

Ichọ Mma Ndi Ugbo a.

Taa, ọdịdị ichọ mma agbanweela. Oke ngwangwa na enweghi ndidi anyi butere anyi ighota mkpuru mgbe ọ chara acha ma mgbe ọ na-achaghi acha. Ichọ mma enweghizi ụgwù. Ọ buzi ije oke n'ohia, ngwere n'uzo. Ọ na-ahiazi ahụ ikowaputa nwata n'etiti nwagbọghọ nakwa onye nne n'ihị na nwata nwaanyị na-ebidozikwa n'afọ choro mma puta ụwa. Ihe ndi kpatara nke di otutu. Ka anyi tlee ha.

Obibia Ndi Ocha

Site na obibia ndi ocha biara n'ala Igbo, otutu ihe mgbanwe biara di. Okpukperechi na nkwenye biara gbanwee. Obibia ndi ocha mere ka ihe ndi ahụ bu nsọ na arụ n'ala anyi mgbe gboo biazia buru ihe ndi na-ewu ewu n'ụwa taa. Omumaatu, umuagboghọ ụfọdụ ara juru obi na-egosi nkaramanya nakwa ntozuoke dika ndi mara ihe ekwe na-akụ site n'ikụ oyi maobu mutara nwoke akwubeghi ugwo isi ha nwa ma werekwa ya na-anya isi. Umụ agboghọ na-emefu oke ego n'igote uhie bekee na ude oke onu ahia ndi e jiri ngwa ndi bekee kporo 'chemical' meputa iji kwado onwe ha maka njeghari n'oge erughi eru iji gosi oyi na ha makwa nke ekwe na-akụ. N'ihị nke a, ekworo, anyafu na anyaukwu abataala n'etiti umuagboghọ na-ebutezi tigbuo ma zogbuo na echiche ojoo

dị iche iche n'ogbe nakwa n'etiti ndị oyi. N'ihì na anyi na-anabata ma na-akwagide ihe ndi a, mbò ikuziri nwa agboghò etu e si achò mma n'ụwa ugbo a adighizikwa ire; ikwa nka chọọ mma bụzi ihe akukò ifo. O bụ ya mere nchọcha a ji buru okpukpo oku nye nwa Igbo obula maka ilaghachi n'omenaala anyi nke nọzi na nsogbu ugbo a.

Onọdu Akunauba:

Mgbe gboo, nwaanyi naara aza oriaku mana taa, o na-erikwanu nke onye kpata? Ihe mgbanwe adila n'onodu akunauba ndi Igbo. Ego anaghi ezukwa ite ezigbo ofe. Ma nwoke ma nwaanyi na-aruzi oru iji mara ma ego, o ga-ezu. O bughizi naani nwoke na-achu ego; nwata na-achuzi ego, agboghò na-achu, nne nwaanyi na-achukwa ego. N'otutu ezinaulo taa, o buzi umu nwaanyi ka o diiri izu ezinaulo ha nri ma nye ha ezi nkwardo. Nke a na-akpatazi na umu nwaanyi ugbo a na-esite na nwata gbawa mbò agamniha ha; ha enweghizi ohere iri nri Igbo a kworo aka sie maobu ka ha choro onwe ha mma puru iche dika ndi Igbo. N'ihì ya, umu nwanyi na-eme ngwangwa zuta ma na-anyahie na odo bekee n'ihu ha kwa ubochi iji gosi na ha ka sokwa biri. Oke ntecha, mkpata ego na ahia icho mma ugbo a, na-adọ nwaanyi alighili ma mee ka nwaanyi puo n'egwu oke ngwangwa.

Obibia ndiocha wetakwara ihe ojo ndi zobere onwe ha na nke oma ha wetara. Otu n'ime ha bu igba akwuna akwuna nke a mara dika ashawo. Otutu na ndi na-arụ ụdị oru a bu ndi na-eme ya ka ha kpata ego; ha na-etechakwa onwe ha nke ukwu iji mee ka ha maa mma n'anya ndi na-atunyere ha na mgbere ike ha maobu ka ndi marala ha na mbu hapu ihido ha ama mgbe ha na-arụ oru ihere a. Ndi nke nwoke n'aka nke ozọ buzi ndi ohi na ndi ntoro.

O bu eziokwu na icho mma ugbo a buzi ihe umuaka na okenye, ihe ewu na okuko na-emezi site n'iji pankek, okpa na iku aga bekee, ude bekee, dgz. na-enye onwe ha nsogbu, ihe nghomahia di iche iche dika oria kansa akpukpoahu na ndi nke ozọ na-esitekwa na 'chemical' e ji ruputa ufodu ndi a abia. Nchọcha a bu ụzọ ozọ e ji ekwugide ajo agwa di iche iche ndi a na-ahuta n'ala anyi taa.

Ichọ Mma Umugboghò na AE-FUNAI

Ebe obula nwoke na nwaanyi no, a na-achọ mma na ya n'ihì na umu nwaanyi na-achoro umu nwoke mma ebe ufodu umu nwoke na-achokwara umu nwaanyi mma. A na-ahutakwa udi onodu a n'AE-FUNAI. AE-FUNAI bu aha ichafu Mahadum Alex Ekwueme nke di na Ndufu Alike Ikwo nke Steeti Ebonyi. N'ezie, ufodu na-ete ntecha na-enweghi usoro, chere na o bu ya bu icho mma. Otutu umugboghò na ndi nne nwaanyi na-acha ododo na uhie uhie mgbe ha na-aga akwukwo maobu oru bekee site n'inya *Mary Kay*, okpaliku nakwa ndi otu ya n'ihu ha. Ma na ha amaghi na ha jogburu udele ma sigbuo nkakwu.

Ozo, ha amaghi na ngwa ntecha bekee ndi a na-esekpo ihu umu nwaanyi ma mee ka ha kaa nka n'ike. Nke ojo ya bu na mgbe onye ntecha nwere ka o si kwusi, ahụ niile o kachasi ihu ya ga-agbanwe buru oke rie o nwuo; ya mere otutu umu nwaanyi, o kachasi umugboghò, na-eji ejiji nke ha site n'igba oto. Oto a nwere ike buru oto obi ha nke na-eziputa ara ha na ma o bu igba azu ha oto gosi uwa na ha so na ndi ara uwa ohuru na-apu. Nke ka njo bu na ha amaghi ejiji kwesiri ekwesị maka ulokwukwo, oriri anyasi na mmemme di iche iche. Ha na-eji akwa di oke onu puo oriri ma were nke e ji apu oriri jee ulo akwukwo. Uta adighiri ha n'ihì na o na-abu nne ewu na-ata agba, nwa ya a na-ele ya anya n'onu.

Otu ihe myiri gbara okpurukpu na nchọcha a bu na umugboghò ndi gboo ma ndi ugbo a na-achọ mma maka umu nwoke. A na eji umu ihe ntecha na nke mgbakwunye na ejiji di iche iche achọ

mma. Mana ebe ọ bụ naanị ụmụagbọghọ tozuru ihe e ji nwaanyị eme na-achọ mma mgbe gboo, n'ụwa ugbua onye ọbụla na-emezi ka o si sọ ya ọkachasi n'ezinaụlọ ebe nne na nna achọghị ịma.

Ndị gboo ji odo na uhie ọdịnaala achọ mma ma na-agwọ ọjia ụfọdụ ma na-eme ka ahụ nwa nwaanyị na-amuke mgbe ọbụla mana ndi ugbu a jizi ihe ntecha ọgbara ọhụrụ dī iche iche, ndi enwebeghi ọjia e ji aka ha na-agwọ maọbụ egbochi, na-achọ mma nke ha ebe ụfọdụ na-anyachu onwe ha anyachu site n'oke ntecha nke ahụ ha anabataghị. Njiachomma ndi ugbu a na-efu ego mana nke ndi mgbe gboo bụ aka bịa ụkwụ abia; nke ugbu a na-abuzi ibú nye ụmụagbọghọ ma na-ewetakwara ha ụkọ ego. N'oge gboo, ichọ mma na-enyere ụmụagbọghọ aka imuta nka mana ndi ugbu a enweghizi oge imuta ya maọbụ kuziere ndudugandụ ndi na-esọ ha ọ kachasi ụmụagbọghobia ka e si akwa nká ichọ mma omenaala dika ọ diiri na mbu.

Nchikọta, Mmechi na Aro

Nchọcha a bụ ụzọ e si akpọlite mmụọ ndi ugbua ka ha mata na omenaala Igbo akwadoghi Okoro erughi eru wara ọgọdọ nke a na-ahuta ebe ndi na-eto eto nọ n'ụwa taata. Omenaala Igbo na-adalazi azu ma burukwa nke e kwesiri ikwalite akwalite. Ichọ mma bara uru mana nke bụ eziokwu bụ na ogori machaa mma ma o nweghi agwa, ego e jiri zuo ya laara n'iyi. Nchọcha a bụ nke omenaala nke a gbasoro usoro nchọcha ndizima ebe e were atutu nchọcha agburu were mee ya. Njirime nchọcha a bụ mmụada Igbo ndi na-agu akwukwo na Mahadum Alex Ekwueme nke Ndufu-Alike Ikwo na Steeti Ebonyi. Nchọcha a chọputara na ọchichọ mma malitere n'oge gboo. A kowara na njiachomma ndi gboo gunyere: nzu, odo, uhie, uli na ihe ndi ọzọ nakwa ejiji dī iche iche. A chọputakwara na njiachomma ndi agba ọhuru bụ ndi sitere n'aka ndiọcha maobu site na mmetuta ndiọcha. E jikwa otutu ihe emeputa ha ebe otutu n'ime ha na-ebute onya alāala na ọjia dī iche iche. Nchọcha a chọputakwara na mmụ nwoke na-achokwa mma n'udi nke ha mana ndi ọ kachasi anu oku n'obi bụ mmụ nwaanyị ọ kachasi ụmụagbọghọ. Oke ntecha abughi ichọ mma maka na ụfọdụ na-esite na mmasi ha nwere ichọ mma mezie onwe ha ihe na-akpa ọchi n'ihia na ha na-adi ka ihe a piiri api maobu nke sere ese nke na onye mabu ha agaghizi ama ha. Ichọ mma dī mkpa n'ezinaụlọ ọbula n'ihia na ọ na-akwalite mmekorita di na nwunye ma si ụzọ ahụ kwalite obibi ndu ha. Mmepo obodo na-amalitekwa site n'ichọ obodo mma gburu na ihe ndi ọzọ dī iche iche na-akwalite obibi ndu. Ndi ọchọcha a na-atu aro na e kwesiri ichoputa ihe ndi mejuputara ngwa ndi ahụ e ji achọ mma ọdinaala Igbo iji nye ntuziaka maka ichekwaba ha, gbaa ha na mkpo dī mma ma hazigharia ha maka azumahia nye ụwa na njem ma sikwa ụzọ ahun'ihia na a ga-esite etu kwalite akunauba ala Igbo ma meekwa ka ohere ọrụ diiri ụfọdụ ndi mmadu. Ime omumu gbasara mkpolite na nkwalite ozuzu nwata nwaanyị Igbo ọbula n'uzo ọdinaala ga-enyere nwatakiri aka inwe ntukwasị obi n'ime onwe ya ma nwee ike ikwunwu okwu ebe ndi ogbo nọ. O ga-abukwa ihe imepe anya nye ụmụagbọghọ ikwanyere onwe ha ugwu ma mata mgbe ha tozuru ihe e ji nwaanyị eme.

Edensibia

- Beausoleil, N. (1992). Makeup in everyday life: An inquiry into the practices of urban American women of diverse backgrounds. In N. Sault (ohz.), *Many mirrors: Body image and social relations* (p.33-57). New Jersey: Rutgers University Press.
- Bloch, P. H., & Richins, M. L. (1992). You look 'mahvelous': The pursuit of beauty and the marketing concept. *Psychology & Marketing*, 9(1), 3-15. doi:10.1002/mar.4220090103
- Buss, D.M. & Schmitt, D.P. (2011). Evolutionary psychology and feminism. *Sex roles*, 64: 768-787. doi: 10.1007/s11199-011-9987-3

- Cash, T. F., Dawson, K., Davis, P., & Bowen, M. (1989). Effects of cosmetics use on the physical attractiveness and body image of American college women. *The Journal of Social Psychology*, 129(3), 349-355.
- Cash, T.F., & Cash, D. W. (1982). Women's use of cosmetics. Psychosocial correlates and consequences. *International Journal of Cosmetic Science*, 4, 1-14.
- Claeysens, A. (2009). *The History of Cosmetics and Makeup*. <http://ezinearticles.com/?The-Historyof-Cosmetics-and-Makeup> HYPERLINK "http://ezinearticles.com/?The-Historyof-Cosmetics-and-Makeup&id=1857725"& HYPERLINK "http://ezinearticles.com/?The-Historyof-Cosmetics-and-Makeup&id=1857725" id=1857725.
- Gill, R., K. Henwood & C. McLean, (2005). Body projects and the regulation of normative masculinity. London: LSE Research Articles Online. <http://eprints.lse.ac.uk/archive/00000371/>
- Guthrie, M., (2008). The effects of facial image and cosmetic usage on perceptions of brand personality, *Journal of Fashion Marketing and Management*.
- Hogan, J., Dolan, P., & Donnelly, P. (2009) *Approaches to qualitative research: Theory & its practical application. A guide for dissertation students*. Oak Tree Press: Rutland Street, Cork, Ireland
- Mansor, A. and M. Yaacob, (2010). Cosmetic Usage in Malaysia: Understanding of the Major Determinants Affecting the Users. *International Journal of Business and Social Science*, 1(3).
- Massoro, Z. (2016) Information Seeking and Use Behaviour on Beautification Product among Students of Higher Learning Institutions. *Middle-East Journal of Scientific Research* 24 (1): 149-156, 2016
- Mattarelli, E., Bertolotti, F. & Macrì, D. M. (2013) The use of ethnography and grounded theory in the development of a management information system *European Journal of Information Systems* (2013), 22, pp:26-44.
- Nader, L. (2011) Ethnography as theory. *HAU: Journal of Ethnographic Theory* 1 (1): ihu 211–219
- Nash, R., Fieldman, G., Hussey, T., Lévesque, J., & Pineau, P. (2006). Cosmetics: They Influence More Than Caucasian Female Facial Attractiveness. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(2), 493-504.
- Okafor, C. & Ewelukwa, U. (2012). *Nhazi asusu Igbo maka ule sekondiri na koleji*. Onitsha: A. C. Global Publishers
- Okeke, T. (2017). Ethnography of communication. In B. M. Mbah (ed.), *Theories of contextual linguistics. Articles in honour of Professor Gabriella Ihuarugugo Nwaozuzu* (ihu 160 - 166). Awka: Amaka Dreams Limited
- Russell, R., (2010). *Cosmetics Use: Psychological Perspectives*. *Encyclopedia of Body Image and Human Appearance*, pp: 366-371.
- Singh, S. K. (2010). *Handbook on Cosmetics (Processes, Formulae with Testing Methods)*. Asia Pacific Business Press Inc.
- Taga, C., (2012). *Maybe She's Born with It: Analyzing theories of Beauty From Biology, Society and the Media*. All Regis University Thesis. 579. <https://epublications.regis.edu/theses/579>
- Ubesie, T. (2010) *Odinala ndi Igbo*. Ibadan: University Press Limited